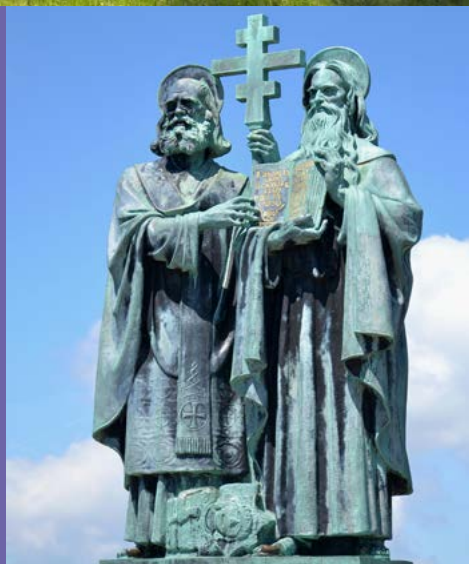

Obec Slovákovi v Brne 2021

▲ Anna Pernicová, 8. C

▲ Tomáš Halouzka, 7. C

▲ Sofie Kleisová, 8. A

▲ Kamila Sýkorová, 8. C

Úvodom pár slov

Keď som bol predsedníčkou požiadaný o napísanie úvodníku do ročenky roku 2021, tak som sa na jednej strane zaradoval, ale potom mi došlo, že ono to nie je až tak jednoduchá úloha. A tak som samozrejme pozrel staré ročníky, aby som niečo z nich načerpal, potom som si ale povedal, že predsa len by to malo byť autentické.

Myslím, že jedným z cieľov úvodníka by malo byť zhrnutie aktivít starého roka a úvaha o zamýšľaných cieľoch roku nasledujúceho. Všetci vieme, že okolnosti naším aktivitám, tak ako normálnemu životu, neboli nijako priaznivé a Covid nás v našich plánoch veľmi obmedzoval. Aj z hľadiska vekového priemeru našich členov bolo nutné brať ohľad na ochranu ich zdravia. A tak sme sa museli vzdať nášho tradičného niekoľkodňového výletu na Slovensko a nahradili sme ho akciou po stopách Dušana Jurkoviča. V rámci toho sme urobili krásny výlet na Pustevny, kde aj cez nepriazeň počasia sme obdivovali krásne zrekonštruované drevostavby, urobili si výlety po okolí. Navštívili sme jeho stavby v Brne a formou besedy sme prešli jeho diela na území Čiech.

Splnili sme tradičné akcie ako tvorivé dielničky, zdobenie perníkov a nakoniec sa nám v závere roku podarilo aj vianočné stretnutie, kde sme v atmosfére priateľstva posedeli, podiskutovali, pospomínali tých dlhodobých členov OS, ktorí nás navždy opustili a popriali si pekné sviatky.

Akcie roku nasledujúceho budú zase bohužiaľ ovplyvnené nekončiacou pandémiou, ale všetci dúfame, že narastajúcou preočkovanosťou sa aj spolkový život vráti do normálnych koláji.

Ešte o jednej veci, ktorá trápi nielen mňa, by som sa na tomto mieste pozastavil, a to je už spomínaný vysoký vekový priemer našich členov. Teda hľadáme cesty ako nás omladiť. Všetci vieme z vlastnej skúsenosti, že veľký počet mladých ľudí, mladých Slovákov, pracuje v Brne, či už po vysokej škole alebo v obchodnej sfére. Taktiež vieme, že veľa našich rovesníkov splynulo a rodnú reč nepoužívajú, do žiadnych aktivít sa nezapájajú. Je to veľká škoda a tak ma to vedie k zamysleniu, čo možno urobiť pre popularizáciu našich aktivít, aby sme omladili naše rady, pritiahli nových ľudí, lebo s nimi prídu aj nové nápady. Ja som od roku 1972 vlastne celú dobu v Čechách a naopak, používanie rodného jazyka mi mnohokrát pootvorilo dvere, ľudia radi počujú slovenčinu, spomenú na slovenské pondelky, na dovolenku na Slovensku. Možno po rozdelení bola atmosféra otrávená, ale podľahlo tomu myslím minimum ľudí. A tak prosím členov OS o nápady, ako našu činnosť viac prezentovať na verejnosti. Dobrou akciou bola v rámci dňa Národnostných menšín prezentácia národných jedál, ale to bohužiaľ týmto rokom ako vieme, skončilo.

Tak si poprajme do nového roku veľa optimizmu, vitality, zdravia a vydarených akcií.

Ing. Stanislav Javora, člen Výboru OS v Brne

Vladimír Machaj

akademický maliar, grafik, ilustrátor

„2,5 x 4 metre – to bol môj ateliér. A možno práve preto, že ten priestor bol tesný, mohla sa naplno otvoriť moja fantázia.“ (Vladimír Machaj, 2016)

Vladimír Machaj sa narodil 8. decembra v Martine. Študoval na Vysokej škole umeleckého priemyslu v Prahe. Okrem ilustračnej tvorby pre knihy a časopisy, zameranej najmä pre deti, sa venoval aj známkovej tvorbe a voľnej grafike. Dlhé roky pôsobil ako výtvarný redaktor a dvorný ilustrátor vydavateľstva Mladé

letá. Žil v Bratislave, kde aj 25. decembra 2016 zomrel.

Na Vysokej škole umeleckého priemyslu v Prahe študoval špeciálny ateliér pre úžitkovú grafiku u prof. Antonína Strnadela, predovšetkým knižnú ilustráciu a tvorbu bankových cenín (bankovky). V rámci toho s veľkým záujmom a zánietením absolvoval aj semestre štúdia známkovej tvorby. Známky, malé výtvarné obrázky, zbieral a obdivoval už ako malý chlapec z pod Fatry. Toto štúdium absolvoval pod odborným a umeleckým dohľadom samého prof. Cyrila Boudu, aby ako prvý Slovák na škole získal absolútium aj so špecializáciou pre známkovú tvorbu. Spolužiakmi mu boli aj Jaroslav Pecka, Jiří Bouda, Karel Beneš.

Ilustroval mnohé publikácie, kultové tituly detskej literatúry, knihy rozprávok, báje a povesti, knižky pre najmenších i diela svetovej literatúry. Za ilustračnú tvorbu získal najvýznamnejšie československé, slovenské i medzinárodné ocenenia. Jeho tvorba bola ocenená napr. Cenou Ľudovíta Fullu, Cenou vydavateľstva Mladé letá. Opakovane vystavoval aj na Bienále ilustrácií Bratislava (BIB).

Z techník využíval maľbu, kresbu aj grafiku, v závislosti od toho, čo považoval pre daný text za najlepšie a najvýstižnejšie. Jeho ilustrácie detských kníh patria k tomu najlepšiemu za posledných päťdesiat rokov na Slovensku. Ilustroval tak, akoby s dieťaťom aj čítal a chcel mu ukázať, čo všetko sa v príbehu odohráva. Používal výrazné farby, jednoduché tvary tiel, čitateľné charaktery postáv, dobrí sú pekní a zlí sú škaredí. Poznávacími znakmi jeho tvorby sa stali precíznosť a ustálenosť tvaru, ktoré vytvorili harmóniu. Jeho ilustrácie sú pôvabné svojím výtvarným stvárnením, vynikajúcou kresbou a príjemnou farebnosťou.

Svoj lyricko-poetický výtvarný rukopis naplno uplatnil pri ilustráciách Knihy rozprávok a Lupienky z jabloní, dnes už kultového slovenského básnika Milana Rúfusa, ktorú v zhode s čitateľmi a kritikmi považoval za svoju najlepšiu prácu. V časopise pre deti Včielka ilustroval rozsiahly seriál zo sveta starogréckych báj Olympská olympiáda. Stvárnil tak zaujímavý pohľad na staroveké Grécko, kde

jeho výtvarné podoby bohov a bohýň, kráľov a kráľovien sa uchovali hlboko v pamätiach detí.

Jeho precízny a dokonale realistický výtvarný rukopis dotvára atmosféru vyše stovky úspešných literárnych diel slovenskej a svetovej literatúry. Veľká časť jeho tvorby v oblasti knižnej ilustrácie bola určená pre zahraničných čitateľov, či už vo forme prekladov slovenských kníh, alebo priamo pre zahraničné vydavateľstvá, prostredníctvom bývalého podniku zahraničného obchodu Artia Bratislava. Pomerne neskoro, až v roku 1996, vytvára svoje prvé autorské známky v známej a medzi zberateľmi vysoko cenej a obľúbenej sérii Ochrana prírody. Pre slovenskú známkovú tvorbu vytvoril kolekciu desiatich známok. Po známkach s motívom kamzíka, zubra, muflóna, lesných plodov i niekoľko emisií s námetom ochrany prírody a známky na pozdravy k sviatkom.

Zdroje: Web umenia, Infofila, Ida Želinská – TOTO! je galéria, Revue Bibiana 2009, Revue Bibiana 2017, Pofis

▲ Chalúpka strýčka Toma

▲ Malý Muk

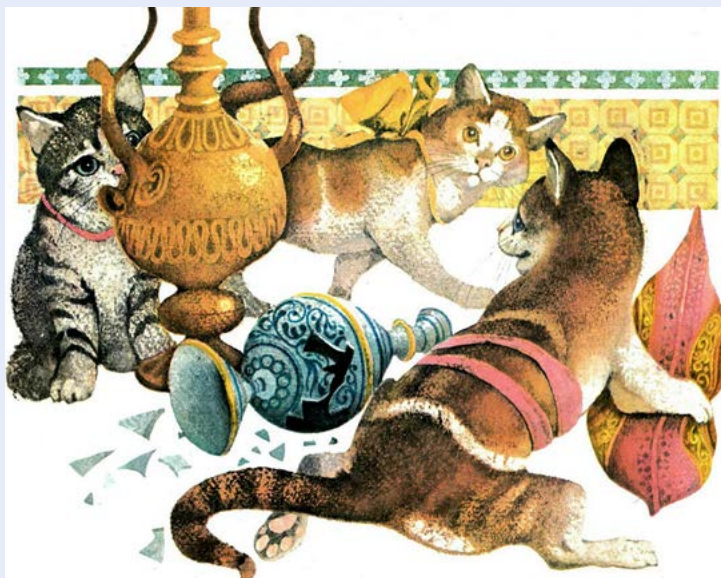
▲ Milan Rúfus, Kniha rozprávok

▲ Kráľ Artuš a jeho družina, 1972

▲ ilustrácia ku knihe Die schönsten Sagen der Morgenlandes, Südwest Verlag München - Artia, 1970

▲ Malý Muk, 1968

▲ Lesné plody -
Bрусница čučoriedková, Jahoda obyčajná,
Ostružina malinová

▲ Sériá známok Ochrana prírody:
Muflón obyčajný, Zubor hôrny,
Kamzíček vrchovský tatranský

Vyhodnotenie výtvarnej súťaže 2021

Slovenské výtvarné umenie

Vladimír Machaj, ilustrátor, maliar, grafik

6. ročník

1. miesto Leontýna Coufalová, 6. A
Andrea Křivánková, 6. A

2. miesto Ema Bruženáková, 6. A
Oliver Starycha, 6. A

3. miesto Viktorie Sedláková, 6. B
Zora Planetová, 6. B
Anna Suparičová, 6. B

Bez určenia miesta oceňujeme ďalšie práce 6. ročníka:
Veronika Kuriálová, 6. A, Pavel Holoubek, 6. A,
Adam Tkaný, 6. A, Elen Černošlávková, 6. A

7. ročník

1. miesto Nikol Hudcová, 7. B
Laura Sedláková, 7. D
Tomáš Halouzka, 7. C

2. miesto Amálie Křivská, 7. D
Natália Wilksová, 7. C
Ela Böhmová, 7. A
Nikola Minaříková, 7. C

3. miesto

Anna Soušová, 7. C
Lucie Čížiková, 7. B
Terezie Špatná, 7. C
Radoslav Vondráček, 7. C

Bez určenia miesta oceňujeme ďalšie práce 7. ročníka:
Andrea Hanousková, 7. D, Dominik Baručák, 7. A,
Edita Pohlová, 7. C

8. ročník

1. miesto Monika Čočkrlová, 8. C
Kamila Sýkorová, 8. C
Anna Pernicová, 8. C
Sofie Kleisová, 8. A

2. miesto Tomáš Bumbálek, 8. A
Jolana Janoušková, 8. B
Anna Fialová, 8. A

3. miesto Laura Phamová, 8. A
Linda Jursová, 8. C
Tereza Stehlíková, 8. B

▲ Aspoň časť detí, ktoré sa zúčastnili výtvarnej súťaže

▲ Tereza Stehlíková, 8. B

▲ Viktorie Sedláková, 6. B

▲ Ela Böhmová, 7. A

▲ Monika Čočrklová, 8. C

▲ Nikola Minaříková, 7. C

▲ Leontýna Coufalová, 6. A

▼ Anna Fialová, 8. A

▲ Karolína Dufková, 6. B

▲ Tomáš Bumbálek, 8. A

▲ Amálie Křivská, 7. D

▲ Edita Pohlová, 7. C

▲ Jan Súpup, 6. A

Slovenské kultúrne odpoľudnia

Pokračovanie v besedách, prednáškach a prezentáciách o významných osobnostiach slovenskej histórie, kultúry a vedy sa stali neodmysliteľnou súčasťou programov našej Obce. Konali sa skoro každý mesiac, len prvý polrok nás trochu brzdil v aktivitách, kvôli opatreniam koronavírusu. I tak sa nám podarilo predstaviť veľmi zaujímavé udalosti a osobnosti Slovenských dejín.

Po nejakej dobe sme sa vrátili k dielu Dušana Samuela Jurkoviča v jeho brnianskej vile. Básnik národa Pavol Országh Hviezdoslav nám pripomenul naše roky na strednej škole a jeho fascinujúce dielo. Aj sme si zarecitovali a spomenuli si na jeho sfilmované drámy alebo divadelné predstavenia v podaní vynikajúcich slovenských hercov.

Sté výročie vzniku slovenského filmu nám pripomenulo ako ťažko sa rodilo filmové umenie a aká bola dôležitá pomoc a spolupráca s českou kinematografiou. Ako prvý ešte nemý celovečerný hraný film nakrútili americkí Slováci bratia Siakelovci. V roku 1921 natočili film o slovenskom ľudovom hrdinovi Jánošíkovi. V podaní českého herca Theodora Pištěka bol asi trochu netypický, ale točilo sa v Blatnici na Slovensku, v rodisku Siakelovcov. V besede o slovenských filmoch sa potom spomienky na filmy už len tak vynášali v našej pamäti.

Nezabudli sme ani na 77. výročie Slovenského národného povstania. Vždy sa nájdú nové príbehy a udalosti z tohto obdobia, na ktoré by sa nemalo zabúdať.

▲ Účinkujúci z filmu Jánošík, 1921

Pred 100 rokmi vznikol legendárny film o Jánošíkovi a americká verzia vraj skončila ako happy end. Zdroj: [Moviemania.sk](http://moviemania.sk)

▲ Theodor Pištěk ako Jánošík, Mária Fábryová ako Anička

Zdroj: <http://www.kinema.sk/clanok.asp?id=19305>

▼ ▲ Výročie Slovenského národného povstania

Pavol Országh Hviezdoslav, básnik národa ▲

Pavol Országh Hviezdoslav

1849 – 1921

„...lebo nie ten, kto v rozkoši planúc žil, ale ten, kto tvoril a vytvoril, môže hovoriť, že žil!“

Pavol Országh Hviezdoslav bol slovenský básnik, dramatik, spisovateľ, prekladateľ, právnik, člen Revolučného Národného zhromaždenia ČSR (1918) a český predseda Matice Slovenskej (1919). Bol jednou z vedúcich osobností slovenskej literatúry a slovenskej kultúry na sklonku 19. storočia a začiatku 20. storočia.

Meno Hviezdoslav (slovanské meno vyjadrujúce približne „oslavovanie hviezd“ alebo „Slovan hviezd“) bol jeho pseudonym z roku 1875. Na jeho počesť je pomenovaná planétka (3980) Hviezdoslav, ktorú objavil Antonín Mrkos 4. decembra 1983 na juhočeskej hviezdárni Klet.

Pavol Országh sa narodil 2. februára 1849 vo Vyšnom Kubíne. Jeho otec Mikuláš Országh-Višňanovie bol schudobnelý zeman, garbiar a roľník. Matka Terézia, rodená Medzihradská pochádzala tiež zo zemianskeho rodu. Celkom ich bolo päť detí, avšak dve z nich zomreli už v detstve. So svojimi súrodencami, bratom Mikulášom a sestrou Máriou, mal veľmi dobré vzťahy.

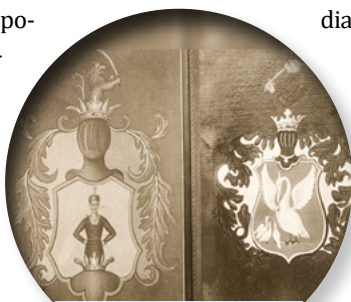
Základné vzdelanie získal na rodnej Orave, v rokoch 1856 – 1860 vo Vyšnom Kubíne, v Jasenove a v Leštínach. Ako žiak dosahoval veľmi dobré študijné výsledky. Na jeho ďalší vývin mal veľký vplyv jeho leštinský učiteľ Adolf Medzihradský, vďaka ktorému sa tam učilo slovensky. A bol to práve on, ktorý upozornil na chlapcov výnimočný talent a pripravoval ho aj na štúdium na maďarskom gymnáziu v Miškolci. Jeho zásluhou dala rodina Pavla ďalej do škôl. Navyše bol Pavol chorľavý a nehodil sa na gazdovskú prácu. Rok vypomáhal na gazdovstve strýkovi Jánovi, avšak rodina nakoniec rozhodla, že ho pošle k inému, pomerne bohatému a bezdetnému strýkovi Pavlovi, krajčírskemu majstrovi do Miškolca, kde bolo aj nižšie gymnázium. Tam získal potrebnú znalosť maďarčiny, lebo ju moc neovládal

a musel sa bifľovať, aby sa zaradil medzi prvých žiakov triedy. Nechodil ani domov na prázdniny, aby mohol preštudovať celú strýkovu knižnicu. Tak si obľúbil poéziu a diela maďarských básnikov. Toto prostredie malo veľmi dobrý vplyv na rozvoj jeho literárneho nadania. V maďarčine napísal aj svoje prvé básne, ktorých hlavným motívom bol domov. Po strýkovej smrti v roku 1865 sa vrátil na Slovensko a nastupuje na evanjelické lýceum v Kežmarku. Dostával štipendiá a privyrábal si doučovaním majetnejších spolužiakov. Domov z Kežmarku na Oravu cestoval neraz pešo. V roku 1870 závršil stredoškolské štúdiá. V rokoch 1870 – 1872 študoval v Prešove na Právnickej akadémii. Po ukončení štúdií sa stal advokátskym koncipientom u Antona Nádašiho v Dolnom Kubíne, neskôr v Martine a v Senici.

V roku 1874 začali zákroky uhorskej vlády proti existencii slovenských národných inštitúcií, proti gymnáziám a Matici slovenskej. Za záchranu revúckeho gymnázia bojoval aj Pavol Országh. Vystúpil s prejavom proti takémuto postupu, bolo proti nemu začaté vyšetrovanie, a preto musel opustiť dolnokubínsky súd. Odišiel za koncipienta k advokátovi Štefanovi Fajnorovi do Senice.

Po praxi u viacerých advokátov (v Dolnom Kubíne, Martine, Senici) zložil r. 1875 advokátsku skúšku v Budapešti, čo mu umožnilo otvoriť si vlastnú advokátsku kanceláriu v Námestove na severnej Orave (1875 – 1899).

Už v Prešove sa zapojil do práce v literárnom združení slovenských študentov „Kolo“. Stretol sa tu s vrstovníkmi, ktorí mali tiež literárne ambície. Spriatelil sa s Kolomanom Banšellom, autorom básní publikovaných v Sokole a v almanachu Minerva. Na jar roku 1871 vychádza ich almanach Napred – prvý spoločný zborník literárnych prác mladej, nastupujúcej generácie. Zborník nevzbudil uznanie, ale odpor staršej generácie, reprezentovanej Jozefom Miloslavom Hurbanom a Andrejom Sytnianskym. Mladému básnikovi sa uzavreli publikačné možnosti v časopise Orol až do roku 1878, ktorý formovala táto generácia.

▲ Erb Országovcov

▲ Matka Hviezdoslava Terézia, rodená Medzihradská, Otec P. Országha Mikuláš Országh

▲ Súrodenci Pavla Országha – brat Mikuláš a sestra Mária

▲ Portrét Pavla Országha počas štúdia v Kežmarku

▲► Portrét Pavla Országha z prešovského štúdia

▲ Starý Kežmarok - Evanjelické lýceum

▲ Pavol Országh s priateľmi, v druhom rade druhý

▲ Vysvedčenie o štátnej skúške na Právnickej akadémii v Prešove, 8. 7. 1872
(Múzeum P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne)

▲ Dom Pavla Országha v Dolnom Kubíne – priečelie

▲ Podobizeň Pavla Országha ako mladého advokáta v Námestove, 1885

► Hviezdoslav s povestnými mašľami

▲ Manželka Ilona,
rodená Nováková

▲ Osobné veci Pavla Országha
Hviezdoslava

▲ Nábytok z domu Pavla Országha
(z expozície Múzea Pavla Országha
Hviezdoslava)

▲ Hviezdoslav s manželkou Ilonou

▲ Svojej manželke Ilonke písal zo zahraničných ciest

Všetky svoje tvorivé roky prežil na Orave, kde pôsobil aj ako člen súdu alebo vedúci filiálky Tatrabanky. V roku 1876 odišiel do Dolného Kubína, kde sa stal sudcom. V máji toho roku sa oženil s Ilonou Novákovou, dcérou miestneho evanjelického farára – seniora Samuela Nováka. Ich manželstvo bolo šťastné i keď bezdetné. Po smrti brata Mikuláša sa rozhodol s manželkou adoptovať obe jeho deti, Jaroslava a Sidóniu a doopatrovali aj jeho sestru Máriu.

Rok 1895 sa stal v živote Hviezdoslava pamätným. Absolvoval náročnú zahraničnú cestu do Nemecka a k moru. Uskutočnil ju so svojím švagrom, dolnokubínskym evanjelickým farárom Pavlom Novákom. Z Oravy sa vydali na cestu 8. júla 1895 a prvú zastávku mali vo Viedni, potom navštívili Salzburg, Mníchov, Štuttgart. 22. júla bol Hviezdoslav na ostrove Helgoland, kde sa prvý raz plavil po mori. Na spiatocnej ceste sa vracali cez Berlín, Lipsko, Drážďany a Prahu. Dňa 31. júla boli už doma na Orave. Z celej cesty posielal Hviezdoslav svojej manželke do Námestova pohľadnice.

V štátnej službe vydržal iba krátky čas. V roku 1879 sa vrátil k slobodnému advokátskemu povolaniu znovu v Námestove, kde zotrval až do roku 1899. Prestáhoval sa opäť

do Dolného Kubína, ale tu sa mu už nepodarilo pokračovať v advokátskej praxi, a tak sa jej roku 1902 formálne vzdal. Venoval sa už len literárnej tvorbe, pôvodnej i prekladateľskej, za ktorú dostával ocenenia aj mimo rámca slovenskej kultúry. Roku 1912 ho zvolili za člena maďarskej Kisfaludiho spoločnosti a roku 1913 za člena Českej akadémie vied a umení. Na rozpútanie svetovej vojny reagoval z pozície neochvejného humanistu lyrickým cyklom Krvavé sonety, ktoré napísal v auguste – septembri 1914. Publikované mohli byť však až po skončení vojny. V máji 1918 viedol slovenskú delegáciu na oslavách 50. výročia vzniku Národného divadla v Prahe, pričom do svojho prejavu na tejto kultúrnej slávnosti vložil náznak možného blízkeho spoložitia Slovákov a Čechov. Preto koncom toho istého roku nadšené privítal vznik Česko-Slovenska a s ním aj utvorenie reálnych perspektív pre slobodný rozvoj slovenského národného života.

Skromnosť si zachoval aj v časoch, keď už bol známym básnikom – dlho sa držal právnickej, respektíve advokátskej profesie, aby zaistil existenciu sebe i svojej rodine. Zatiaľ čo Hviezdoslavov otec zrejme holdoval alkoholu, básnik bol stúpencom triezvosti.

Dve desaťročia žili v Námestove, kde Hviezdoslav vytvoril vrcholné lyrické a epické diela. Od roku 1904 sa venoval Hviezdoslav výlučne literatúre. Zomrel 8. novembra 1921 v Dolnom Kubíne ako 72-ročný.

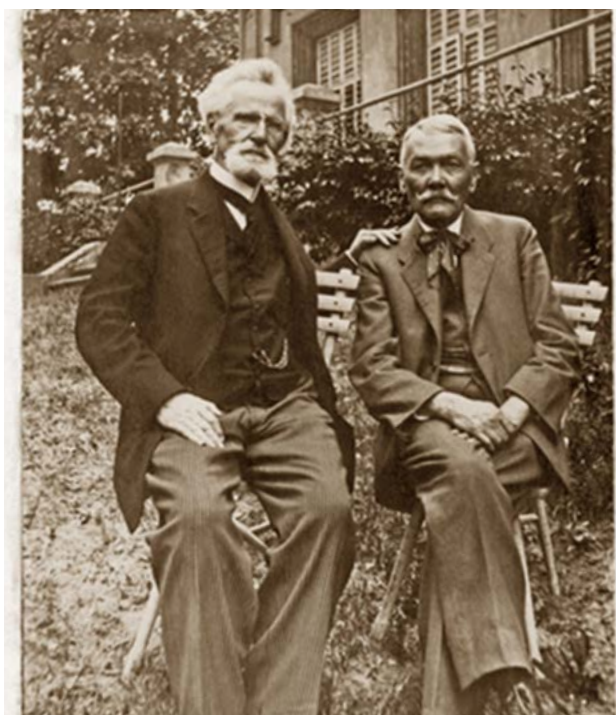
Osobitnú kapitolu v básnikovom literárnom živote tvorí česká kultúra a literatúra. V roku 1873 absolvoval prvú cestu do Prahy na oslavy stého výročia narodenia Josefa Jungmanna. Jeho česko-slovenské kultúrne pove-

domie sa postupne dotváralo príjmom odbornej a časopiseckej literatúry umenovedného charakteru a kontaktmi s osobnosťami českej kultúry (Svatoplukom Čechom, Jaroslavom Vrchlickým, Antonínom Sovom, Vítězslavom Hálkom, Josefom Svatoplukom Macharom, Petrom Bezručom, Adolfom Heydukom, Albertom Pražákem). Prostredníctvom časopisu Naše doba sa zoznámil s politickou filozofiou Tomáša Garrigua Masaryka. Svoj pozitívny vzťah k prvému československému prezidentovi vyjadril niekoľko dakovnými listami za knihy, ktoré mu posielal, ale aj prostredníctvom básne, ktorú mu venoval pri príležitosti jeho sedemdesiatych narodenín. V roku 1918 Hviezdoslav absolvoval svoju druhú cestu do Prahy. V máji 1918 viedol slovenskú delegáciu na oslavách 50. výročia založenia základného kameňa na stavbu budovy Národného divadla.

S manželkou a účastníkmi slávností konaných pri príležitosti 50. výročia vzniku Národného divadla v Prahe Pavol Országh Hviezdoslav patrila medzi hrdých národniarov, ktorý však vedel, že ak chce bojovať za svoj národ, nemusí pri tom haníť národy iné. Aj dlho po tom, čo prijal meno Hviezdoslav a tvoril v slovenčine, nezanevrel na maďarčinu. Nezanevrel na iné národy a nesnažil sa nikoho pošpiniť. Je pekným príkladom toho, že milovať svoju vlasť, minulosť a ľud neznamená nenávidieť ostatných.

*Ó, keď budem umierať
a dá Boh, skonám v chvíli takejto
otvorte oblok! Duša slobodná
nech umkne vtáčkom z klieťky bez prekážky
ta v nebeský ten tábor hviezd...
kde... výblesk božský stane sa jej večne vlastným,
jasným vedomím...!*

Posledné slová Pavla Országha Hviezdoslava

▲ S českým spisovateľom Antalom Stašekom na zámku v Krči

▲ Pamätná tabuľa v Miskolci

▲ P. O. Hviezdoslav s manželkou v Prahe

▲ Počas slávností 50. výročia vzniku Národného divadla v Prahe s delegáciou zo Slovenska na zámku v Krči

▲ Reprodukcia Jízdenky pre člena Národného zhromaždenia

▲ Pohreb Pavla Országha Hviezdoslava v Dolnom Kubíne 13. novembra 1921 s čestnou strážou a mnohými účastníkmi

▲ Hrob Pavla Országha Hviezdoslava na historickom cintoríne v Dolnom Kubíne

▲ Hviezdoslavov pohreb

Dielo

Hviezdoslav sa vo svojej tvorbe venoval lyrike, epike aj dráme. Počas života mu vyšlo niekoľko desiatok básnických zbierok – *Básnické prviesky Jozefa Zbranského* (1869), *Ilona Žltovlas* (1879), *Čierny tok* (1888), *Mlyn v Tatrách* (1888), *Na obnôcke* (1889), *V žatvu* (1890), *Poludienok* (1891), *Obed a večera* (1892), *Stužková* (1909), *Dozvuky* (1911). Zbierka *Krb a vatra* z roku 1880 zostala len v rukopise. Väčšinu básní z nej publikoval v *Slovenských pohľadoch*.

Epické diela

Zepiky bolo počas života Hviezdoslava prvo vydaných 8 diel – *Agar* (1882), *Hájnikova žena* (1884/1886), *Bútora a Čútora* (1888), *Ežo Vlkolinský* (1890), *Gábor Vlkolinský* (1884/1886), *Ráchel* (1892), *Vianoce* (1897), *Sen Šalamúnov* (1900). Zbierka *Kain* z roku 1900 nebola vydaná. Venoval sa aj baladickej tvorbe, v ktorej sa odklonil od ustáleného romantického baladického úzu a vytvoril nový typ – sociálnu baladu *Zuzanka Hraškovie* (1900).

Hájnikova žena

Hájnikovu ženu začal písať 2. 2. 1884. V roku 1884 vyšlo v *Slovenských pohľadoch* šesť kapitol. Potom sa mu prestalo dariť a z druhej polovice chystanej epickej skladby nenapísal ani riadok. K pokračovaniu ho povzbudzoval Svetozár Hurban Vajanský. Nakoniec dielo dokončil 10. 10. 1886 a poslal ho Svetozárovi Hurbanovi Vajanskému.

Ežo Vlkolinský a Gábor Vlkolinský

Proces spĺývania drobného zemianstva so sedliackym ľudom zobrazil v epických skladbách *Ežo Vlkolinský* a *Gábor Vlkolinský*. Cez obraz Vlkolína (Vlkolín je krycím názvom pre Vyšný Kubín) umelecky zachytil sociálnu realitu do veľkého epického celku. Básnik v zemianskom probléme poukázal na život v slovenských stolicích na Orave, Liptove a v Turci. Sám Hviezdoslav pochádzal z tej spoločenskej vrstvy drobných zemanov, ktorých zobrazil vo Vlkolíne. Deje obidvoch diel prebiehajú takmer paralelne. Osou deja Eža Vlkolinského sa stala roztržka medzi Ežom a jeho matkou Esterou, zarytou a hrdou zemiankou, ktorá mu nechce dovoliť ženbu so sedliackym dievčaťom Žofkou Bockovie. Hlavnou osou *Gábora Vlkolinského* je postupné hospodárske i morálne upadanie poprednej zemianskej rodiny Šimona Vlkolinského. Obe diela boli sfilmované v roku 1978.

Drámy

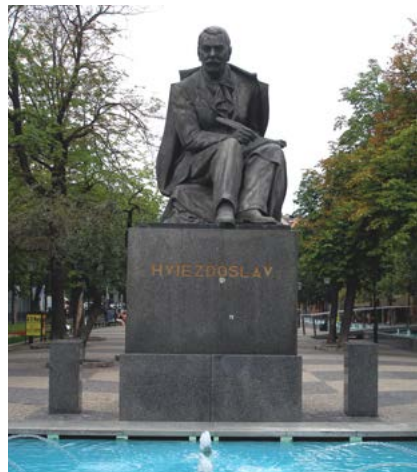
Pavol Országh si už ako študent načrtol množstvo námetov, ktoré chcel pretaviť do dramatických textov. Napísal šesť drám. Počas štúdia v Kežmarku napísal drámy *Vzhľadanie* (1868) a tragédiu *Pomsta* (1869), v ktorej naznačil ambíciu tvoriť v duchu Wiliama Shakespeara. Zo štúdia v Prešove pochádza trojdejtvové dráma *Otčim* (1871), kde na sociálnom protiklade šľachty a poddaného ľudu rozvinul úbožný príbeh. V roku 1879 ukončil drámu *Oblaky*. Zo začiatku dvadsiateho storočia pochádzajú drámy *Na Luciu* (1904) a *Herodes a Herodias* (1909).

▲ Portrét P. O. Hviezdoslava od Františka Drtikolu

▲ Portrét P. Országha Hviezdoslava pri práci od Františka Hodoša

▲ Pomník v Bratislave na Hviezdoslavovom námestí

Lyrické cykly

Z lyrických básní vyšlo počas Hviezdoslavovho života sedem cyklov – *Sonety* (1882/1886), najrozsiahlejší a ideovo i umelecky najzávažnejší lyrický cyklus tvoria *Leterosty I., Leterosty II. a Leterosty III.* (1885/1896). Majú charakter voľne komponovaného básnického denníka. Žalnická poézia vyšla v cykle *Žalmy a hymny* (1885/1895). Z jeho pobytu v kúpeľoch v Železnom v Nízkych Tatrách pochádzajú *Prechádzky jarom* (1898), *Prechádzky letom* (1898). V cykle *Stesky* (1903 – 1908), vyjadril trpkosť nad tým, že si už nerozumie s vlastnou spoločnosťou, lebo tá nadobúdala morálne i psychické črty trhovej spoločnosti. V znamení tohto poznania vytvoril cyklus *Dozvuky* (1909 – 1911). Na vojnové udalosti 1. svetovej vojny reagoval v *Krvavých sonetoch* (1914 – 1918), v ktorých odsúdil vojnu. Veril, že starý svet bude nahradený novým, svetom bratstva a lásky.

Krvavé sonety

Básnickú skladbu *Krvavé sonety* tvoril v auguste a v septembri roku 1914. Po prvýkrát vyšli Krvavé sonety ako samostatné knižné dielo až v roku 1919. Počas vojny ich nemohli tlačiť, šíрили sa ústne alebo opisom. Originálny rukopis sonetov bol ukrytý až do oslobodenia pod dlažbou v evanjelickom kostole v Dolnom Kubíne, oproti Hviezdoslavovmu domu. Protest bol natoľko silný, že vyšiel v tlačenej podobe niekoľkokrát a ovplyvnil aj iných umelcov. V roku 1948 hudobný skladateľ Andrej Očenáš zhudobnil *Krvavé sonety* v skladbe *Nad zemou...*

Hviezdoslavove prvé literárne aj prekladateľské pokusy siahajú do obdobia gymnaziálneho štúdia. Prekladal predovšetkým známe diela (Hamlet, Faust, Tragédia človeka a i.) známych klasikov svetovej literatúry (Shakespeare, Goethe, Schiller, Mickiewicz, Stowacki, Puškin, Lermontov, Petőfi, Arany, Madách). V tomto inštitucionálno-reprezentatívnom výbere hľadal archívny dokumentmi overenú motiváciu smerujúcu k hľadaniu argumentov o rovnocennosti slovenčiny s básnickými jazykmi svetovej literatúry. Preklad mu do istej miery dopĺňal, alebo v závere básnickej dráhy do istej miery nahrádzal vlastnú tvorbu. Preklady publikoval v *Slovenských pohľadoch*, niektoré

▲ Rodný dom vo Vyšnom Kubíne, 1901, vydal a fotografoval Pavol Sochán v edícii Slovenské album

z nich (W. Shakespeare, I. Madách) vyšli aj knižne ešte za jeho života. Hviezdoslavova prekladová tvorba bola vydaná posmrtné ako 12.-15. zv. *Zobraných spisov básnických* (1931). Zásahu na Hviezdoslavovej intenzívnej prekladateľskej činnosti mal šéfredaktor *Slovenských pohľadov* J. Škultéty, ktorý pokladal umelecký preklad za nevyhnutnú súčasť nielen časopisu, ktorý redigoval, ale aj celej slovenskej kultúry.

Asociácia organizácií spisovateľov Slovenska (AOSS) udeľuje za preklad Cenu Pavla Országha Hviezdoslava. Diela Pavla Országha Hviezdoslava boli prekladané napríklad do češtiny, poľštiny, angličtiny, ruštiny...

Niekoľko zahraničných prekladateľov, sa podujalo preložiť a priblížiť *Krvavé sonety*. A tak sa s *Krvavými sonetami* zoznámili Rusi, Američania, Francúzi, Ukrajinci, Nemci... V roku 1984 vyšiel vo vydavateľstve v Tbilisi preklad v gruzínskom jazyku. V roku 1950 uzrel svetlo sveta aj prvý preklad do angličtiny od Jaroslava Vajdu, potomka slovenských emigrantov. V roku 2014 vyšli *Krvavé sonety* v preklade Johna Minahana, Íra žijúceho na Slovensku, pri príležitosti 100. výročia ukončenia prvej svetovej vojny. Mimoriadnu edíciu tejto publikácie dostala aj britská kráľovná Alžbeta II. Kráľovná podľa slovenského veľvyslanca oceňuje jej silné humánne poslanstvo.

Zdroje: Naša advokácia.sk, Wikimedia Commons, bold.sk, Wikipedia, mladamatica.sk, Slovenská národná knižnica, Digitálna knižnica a digitálny archív (DIKDA)

Po stopách Dušana Jurkoviča

▲ Účastníci exkurzie

▲ Deti počas dňa plnili rôzne úlohy a kvízy. Nakoniec prišla zaslúžená odmena

Dodržujúc náš plán akcií na rok 2021, ktorý sme zasvätili architektovi Dušanovi Jurkovičovi, sme 6. augusta urobili exkurziu do Beskýd, na Pustevny.

Aj cez snahu koronavírusu nám naše akcie komplikovať, sa výlet vydaril, počasie sa nakoniec zmilovalo a nepršalo nám, takže sme si mohli užívať výhľady na prekrásnu krajinu už cestou na Pustevny.

Neopakovateľné pohľady sa nám naskytli aj pri ceste sedačkovou lanovkou z dolnej stanice Ráztoky. Jej história je tiež veľmi zaujímavá, hlavne v tom, že jej výstavba začínala 8. januára 1940, keď teploty dosahovali -30 stupňov. Ďalšou raritou je jej dĺžka 1 632 m a počet sedačiek je 160. Ale aj tak nie je najdlhšou v ČR.

A jej ďalšou zásluhou je to, že našich výletníkov, ktorých vekový priemer bol dosť vysoký, priblížila bez námahy k nášmu cieľu a to dielu Dušana Sama Jurkoviča, nášho rodáka, ktorý ako člen kancelárie architekta Urbánka vo Vsetíne, dostal na starosť tento jeho prvý veľký projekt, po jeho príchode do Čiech. A tak v rokoch 1896-1899 vznikajú jeho dve stavby Maměnka a Libušín.

Po ich obhliadke sa niektorí členovia vydali na rozhľadňu Valaška, 22 metrov vysokú drevostavbu, ktorá čnie do okolia a je z nej nádherný výhľad na všetky strany. Odvážnejší

▲ Súsošie Cyrila a Metodeja

prešli zaveseným himalájskym chodníkom, deti poskakali na trampolínach a po šikmých terasách sme sa vrátili na cestu smer Radegast a Radhošť. Aj tento úsek sme v dobrom rozmare a počasí absolvovali, síce už nie všetci, aj keď trasa je hrebeňovka, ale predsa len je to skoro 9 km tam a späť. A tak sem urobili foto u boha Radegasta, v kaplnke Cyrila a Metodeja, spomenuli na históriu ich príchodu na naše územie a na ich zásluhy.

Plný dojemov sme sa zviezli zase lanovkou do spodnej stanice a v zdraví, bez oneskorencov sme sa vydali na spiatočnú cestu do Brna, kde nás čaká objavovanie ďalších Jurkovičových stôp a stavieb, či už v nich žil alebo ich navrhoval.

A že ich je v Brne dosť, Údolní 10, Jaselská 7 a 9, Veverí 14, Kounicová 12, Dvořáková 10, no a jeho vila v Žabínách. Bohužiaľ nie všetky interiéry, ktoré navrhoval sú dnes prístupné.

Stanislav Javora

▲ Stezka Valaška

- ▲ Altán Cyrilka
- ▲► Stezka Valaška
- ▼ Chata Radegast
- ▼► Chata Radegast v súčasnosti

Pustevny

▲► Historické fotografie Libušína a Maměnky

Pustevny na Radhošti sa nachádzajú v Moravsko-sliezskych Beskydách a sú známe pre turistické stavby určené na prechodné ubytovanie. Je to tiež známe lyžiarske stredisko a vedie sem sedačková lanovka.

Ako vlastne vznikol názov Pustevny?

Pustevny dostali svoje meno podľa miestnych pustovníkov, ktorí ich vyhľadávali pre odľahlosť od civilizácie. V polovine 18. storočia bola poblíž prvej radhoštskej kaplnky zriadená pustovňa pre jedného pustovníka. Posledným pustovníkom bol vraj Felix, ktorý tam zomrel asi v roku 1784. Podľa iných legiend sa na Radhošti nachádzalo kultové miesto starých Slovanov, uctievajúcich Radegasta, boha slnka, ohňa a pohostinnosti.

Pustevny sem prilákali členov frenštátskeho spolku Pohorská jednota Radhošť, ktorí si dali za cieľ sprístupňovať vzdialené miesta beskydských hôr, značiť turistické trasy a zriaďovať sieť horských hotelov a ubytovien. Pohorská jednota Radhošť vznikla ako prvý český turistický spolok v Rakousko-Uhorsku v roku 1884.

Ako prvú tu postavili v roku 1891 útulňu **Pústevňa** a o tri roky neskorej vedľa nej vyrástla útulňa **Šumná**. S rastom záujmu turistov sa rozhodli postaviť ďalšie dve útulne. Navrhol ich slovenský architekt Dušan Jurkovič v slohu ľudovej secesie. Stavby Libušína a Maměnky sa realizovali v rokoch 1897 – 1899.

V závere 2. svetovej vojny boli útulne spustošené, lebo slúžili ako ubytovne maďarských asistenčných oddielov a Hitlerjugend. V tej dobe Libušín a Maměnka schátrali tak, že Pohorská jednota Radhošť uvažovala o ich zbúraní. K zbúraniu nedošlo iba vďaka zásahu Dušana Jurkoviča, ktorý sa osobne v roku 1947 dostavil na Pustevny. V roku 1950 boli stavby znárodnené a dostali sa do vlastníctva Valašských hotelov a reštaurácií. V roku 1960 sa uskutočnila na objektoch prvá veľká rekonštrukcia, ktorá zjednodušila farby Libušína a Maměnky na bielu a hnedú a pôsobili tak trochu ako z rozprávky.

V neskorších rokoch boli stavby opustené a ich stav havarijný. Obrat nastal až po tom, čo pamiatky dostalo do správy Valašské múzeum v prírode v Rožňove pod Radhošťom. S obnovou pamiatok sa začalo až v roku 1995. Po štyroch

▲ Hotel Maměnka

▲ Libušín

▲ Interiér Libušína

▲ Libušín a Maměnka pred požiarom

rokoch, v roku 1999 mohla byť slávnostne znovuotvorená útulňa Libušín a v priebehu roka 2003 bola sprístupnená taktiež útulňa Maměnka. Areál Pustevní bol v dobe rekonštrukcie vyhlásený Národnou kultúrnou pamiatkou.

Jedáleň Libušín s kapacitou 200 hostí bola pomenovaná podľa českej kňažnej Libuše. Interiér Libušína je vymalovaný motívmi z ľudových legiend s mravoučnými nápismi a vybavený nábytkom, ktorý navrhol sám Jurkovič. Drevené obklady stien a stropu secesnej reštaurácie Libušín sú ladené do modrých odtieňov. Autorom maliieb zdobiacich interiér bol pražský maliar Karel Štapfer. Predlohou mu boli aj akvarely Mikoláša Aleša. K unikátom patria aj secesné lustre D. Juroviča.

V noci z 2. na 3. marca 2014 došlo k rozsiahlemu požiaru útulne Libušín, ktorý porušil predovšetkým jej pravú časť, v ktorej sa nachádzala umelecky najcennejšia jedáleň. Rekonštrukcia objektu začala v roku 2016. Používali sa tradičné manuálne remeselné postupy. Použité boli pôvodné materiály a technológie. Ako podklady pre obnovu slúžil projekt z roku 1985 a 3D model z roku 1995. Dôležitým zdrojom informácií boli tiež dobové fotografie z roku 1925, ktoré zachytili pôvodný vzhľad chaty. Na základe výskumov získal Libušín aj pôvodnú farbu. Po viac ako štyroch rokoch bol Libušín znovuotvorený pre verejnosť 30. júla 2020.

Maměnka bola postavená ako ľudová útulňa s pätnástimi izbami a spoločnou nocľahárňou. Od roku 2003 poskytuje 11 hotelových izieb možnosť príjemného ubytovania. Maměnka si zachovala svoj šarm a súčasne sa prispôbila nárokom dnešnej doby. Popri rekonštrukcii Libušína dostal nový kabát aj hotel Maměnka.

▲ Libušín po požari

▼ Libušín zničený požiarom v marci 2014

Zvonička

K dreveným stavbám projektovaným Dušanom Jurkovičom na Pustevniach patrí i sto rokov stará drevená zvonička. Nachádza sa naproti Libušína. Jej farebná výzdoba navrhnutá Jurkovičom sa nezachovala. V roku 1997 bola zrekonštruovaná podľa pôvodných plánov.

Lanovka

Lanovka vedúca na Pustevny (1018 m n. m.) ponúka krásny výhľad na krajinu z vtáčej perspektívy. Nástupná stanica sa nachádza v blízkosti hotela Ráztoka v Trojanoviciach v nadmorskej výške 620 m. Pôvodná lanovka z roku 1940 bola prvou sedačkovou lanovkou v Európe. Súčasná lanovka je v prevádzke od roku 1987. Výstavba pôvodnej lanovky prebehla vo veľmi krátkej dobe a za mimoriadne nepriaznivých klimatických podmienok, keď mrazy dosahovali takmer -30°C. Od roku 2017 je otvorená nová horná stanica z kameňa, dreva a skla, ktorá je dielom kopřivnického architekta Kamila Mrvu, tak aby dobre zapadla do okolitej prírody.

Radegast

Socha pohanského boha Slovanov Radegasta, boha slnka, hojnosti a úrody, je vytvorená z umelého kameňa. Dosahuje výšku 320 cm a váži 1,4 tony. Autorom sochy je frenštátsky rodák, profesor Akadémie krásneho umenia v Chicagu, akademický sochár Albín Polášek. Na svojom diele pracoval už

od roku 1924 v Amerike a vytvoril niekoľko variantov diela. V roku 1930 si v Prahe najal ateliér, v ktorom vytvoril konečnú podobu Radegasta. V zlievarni firmy Mašek boli odliate dve sochy. Druhý odlatok, určený pre autorovu záhradu, po čase skončil v Pražskej zoologickej záhrade.

V tej istej dobe bolo odliate aj súsošie vierozvestcov Cyrila a Metoda a v septembri 1930 boli obe diela inštalované na Radhošti. Sadrový originál súsošia je umiestnený vo vstupnej časti radnice vo Frenštáte pod Radhoštěm. Socha Radegasta i súsošia Cyrila a Metoda boli slávnostne odhalené v rámci Slovanskej púti, ktorú usporiadala Matica Radhoštská a Pohorská jednota Radhošť s podporou vlády a prezidenta Masaryka. Vytvorenie sochy hradili českí rodáci v Amerike, ktorí ju darovali svojej vlasti.

Kaplnka svätého Cyrila a Metoda

V roku 1881 navrhol člen frenštátskej Občanskej besedy Hynek Fialka postaviť na vrchole Radhoště kaplnku. Jeho nápad sa ujal a začala sa jeho zdĺhavá realizácia. Kaplnka bola vysvätená v roku 1898. Najskôr mala podobu kamennej stavby s bielou omietkou a kupolou v byzantskom štýle. Drevená zvonica bola pristavaná v roku 1924. Kaplnka je najvyššie položená cirkevná stavba v ČR.

Zdroje: Wikipedie, Valašské muzeum v přírodě, Pustevny.cz

▲ Originál Radegasta po reštaurácii vo vstupnej hale frenštátskej radnice

▲ Socha Radegasta v Pražskej ZOO

▲ Kópia Radegasta na ceste na Radhošť

▲ Horná stanica lanovky

▲ Pohľad z lanovky

▲ Kaplnka svätého Cyrila a Metoda

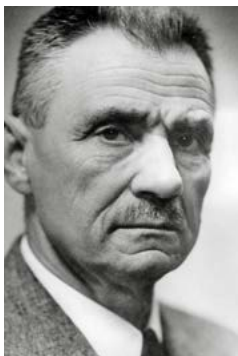

▼ Kaplnka svätého Cyrila a Metoda - interiér

▲▲ Valašská zvonička
z konca 19. storočia

Architekt Dušan Jurkovič a jeho vila

▲ Dušan Jurkovič

Jurkovičova vila je vlastné rodinné sídlo architekta Dušana Jurkoviča v Brne v súčasnej mestskej časti Žabovřesky na Ulici Jana Nečase. Autorom je sám Dušan Jurkovič. Stavba bola realizovaná v roku 1906. Patrí medzi najvýznamnejšie pamiatky secesnej architektúry v Brne.

Pozemok zakúpil Jurkovič na začiatku roku 1905 v pokojnom prírodnom prostredí pod kopcom pri Cisárskom lese, vo svahu

nad údolím rieky Svratky a s výhľadom do kraja. Lokalita patrila na začiatku 20. storočia k Žabovřeskám, samostatnej obci za mestom, ktorá sa stala súčasťou tzv. Veľkého Brna až v roku 1919. Jurkovičova vila tu vyrástla ako úplne prvý dom.

Parcela bola dlhá a tak Jurkovič na začiatku si postavil dom a zvyšok rozpredal. Jeden z pozemkov predal aj rodine Kuncovej, pre ktorú taktiež vytvoril návrh domu.

Pri projektovaní sa Jurkovič inšpiroval najmodernejšími vilovými stavbami tej doby. Členitá vila s arkiermi a nepravidelnou zostavou strešných štítov vyrastá nad pôdorysom približne štvorcového tvaru. Dominantou interiéru je poschodová schodišťová hala.

Presný dátum počiatku stavby nie je známy. Dokončená však musela byť už v polovici roku 1906, lebo tu bola od 26. augusta do 20. septembra otvorená expozícia „Dušan Jurkovič“, výstava architektúry a umleckého priemyslu, ktorú uskutočnil Klub priateľov umenia. Hlavným exponátom bola ale samotná vila. Návštevníci si mohli prehliadnuť riešenie centrálnej haly a prijímacieho salónu. Ďalšie miestnosti, detská izba, spálňa a kúpeľňa, slúžili ako výstavné sály, kde Jurkovič prezentoval predovšetkým svoje návrhy, modely, kresby a fotogra-

fie svojich stavieb. V tej dobe bola už pripravená aj záhrada, ktorá mala oplotenie s charakteristickou drevenou bránou.

Rodina sa do domu nasťahovala pravdepodobne už po skončení výstavy, pretože bola tam trvalo prihlásená už v roku 1906. Do pozemkovej knihy bola novostavba vložená a vyznačená až 6. septembra 1907. Dom je zaujímavý aj jedinečným spôsobom spojenia britskej a viedenskej moderny s folklórnymi inšpiráciami a zaujme aj svojim konštrukčným riešením. Hlavným stavebným materiálom bol kameň, drevo a korok. Vstup je krytý kamenou verandou z troch druhov kameňa. Secesný charakter dodávajú vile štíhle biele konštrukčné prvky. Romantický ráz dáva vile veranda obložená drsným kameňom s trojicou arkád na prízemí.

Dispozičné riešenie domu oddeľuje vstupnú reprezentačne spoločenskú časť, pracovnú časť a súkromné obytné priestory rodiny. V prízemí sa nachádzala hala a prijímacia izba, spálňa, detská izba a kúpeľňa, kuchyňa a izbička pre slúžky. V prvom poschodí si Jurkovič zriadil pracovňu a z ochodze haly bola prístupná hostovská izba. V suteréne bol byt domovníka, technické zázemie a pivnica. Ľudové prvky využil Jurkovič na vonkajšiu i vnútornú výzdobu. Jeden výklenok dal vymalovať drobným ornamentom ako žudro (klenutý prístavok pred vchodom do domu). V samotnom dome visí napr. obraz ženy s kravským záprahom.

▲► Interiér vily, vstupná hala

▲ Jurkovičova vila po rekonštrukcii, 2011

▲ Jurkovičova rodina

Štíty sedlových striech zdobili ornamenty vychádzajúce z ľudových motívov. V jednom zo štítov bola pôvodne osadená sklenená mozaika od maliara Adolfa Kašpara s figurálnym výjavom rozprávky o drakovi.

Dušan Jurkovič býval v dome s manželkou a tromi synmi až so roku 1919. Vtedy ho predal aj s okolitými pozemkami a presťahoval sa do Bratislavy. Prvým majiteľom sa stal gróf Bedřich Chorynský, ktorému ho v roku 1921 na čas zabavil štát v rámci tzv. záborového zákona. V priebehu tridsiatych rokov vila niekoľkokrát zmenila vlastníka. Od roku 1938 do roku 2006 ju vlastnila rodina Švancarová a jej potomkovia. V socialistickej ére museli majitelia prijať ďalších nájomníkov, lebo dom bol považovaný za príliš veľký. Suterén bol dokonca prestavaný na atómový kryt.

V roku 1963 bol dom na základe rozhodnutia Národné-

ho výboru v Brne prehlásený za kultúrnu pamiatku a zapísaný do evidencie nemovitých kultúrnych pamiatok pod číslom 36785/7-123. Roku 2006 štát vilu odkúpil od súkromných majiteľov a dal ju do správy Moravskej galérie v Brne. Tá za účelom obnovy pamiatky a jej sprístupnenie verejnosti spracovala projekt Centrum Dušana Samo Jurkoviča, s ktorým uspela v žiadosti o grant z Finančných mechanizmov Európskeho hospodárskeho priestoru a Nórska. V rokoch 2006 a 2007 vypracoval tím odborníkov pod vedením kancelárie Transat architekti komplexný prieskum, ktorý v rokoch 2009 až 2010 naviazala generálna obnova domu. Od apríla 2011 je Jurkovičova vila otvorená verejnosti.

Zdroje: Wikipedia, Moravská galéria v Brne

▲ Dom pred dokončením

►▲ Pôvodná alkovňa (foto Moravská galéria)

►►▲ Alkovňa v súčasnosti (foto Moravská galéria)

► Skupinka Obce Slovákov na návšteve Jurkovičovej vily

▼ Priečelie domu

Naše malé výlety

Pěstování turistiky se v naší obci praktikovalo už od její vzniku. Preto tiež často pri nich zaspomíname na Vladimíra Vichra, ktorý bol jej najčastejším doslova vodcom a hlavne organizátorom. Po ňom prevzali štafetu už ženy, ktoré chodia síce na trochu kratšie trasy, ale objavujú zasa krásy južnej Moravy. Takto sme navštívili napríklad Blansko, Rájec nad Svitavou, Račice, na Slovensku Pezinok a sezónu sme ukončili zasa v brnianskej ZOO. Trasy neboli tak náročné ako kedysi v Tatrách, ale hlavne pohodové a priateľské.

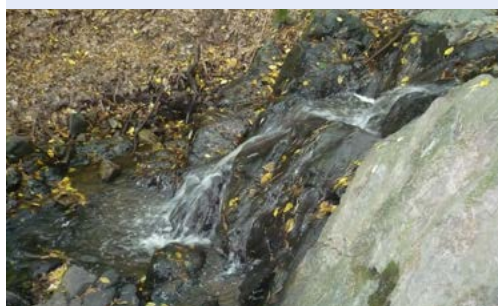

▲ Aj po túre stále vysmiati

▼ Dávaj pozor, spáli sa ti špekáček.

▼ Ovlažili sa v malom vodopáde

▼ Nazberali sme si václavky, nadýchali sa čerstvého vzduchu a hlavne nám bolo veselo.

Návšteva ZOO

Uplynul rok a zasa sme sa vydali do Brnianskej ZOO. Zúčastnení boli tak nadšení zvieratkami, že zabudli i na spoločnú fotografiu. Niektoré zvieratká si doslova vyžiadali fotografiu. Nám je, ale táto partia nadšených turistov veľmi dobre známa.

▲ No nie je ten medvedík krásny?

▲ A tento varan na mňa žmurkol...

▼ No čo si ma toľko obzeráte... tiger

▼ To je moje kráľovstvo... lev

Babylonfest

Mesiac september bol v znamení Babylonfestu a Dňa národnostných menšín Juhomoravského kraja. Výnimočne sa tieto dve akcie spojili, no a dôvodom bola samozrejme koronavírusová epidémia v prvom polroku a tá jesenná sa našťastie ešte nestačila prejaviť.

Účasť na sviatkoch národnostných menšín sa u nás stala už pravidlom. Vždy sme sa predstavovali slovenskou gastronómiou, o ktorú bol enormný záujem. Tohto roku sa však zmenili podmienky organizácie oboch akcií. Jednak sa stali komerčnou záležitosťou Asociácie Babylon, ktorá získala všetky peniaze a o všetkom rozhodovala. Pozvané k príprave akcií boli len niektoré menšiny, asi hlavne tie, ktoré nemajú žiadny názor a žiadne pripomienky a tak si notujú.

Snažili sme sa zúčastniť všetkých programov, buď aktívne alebo len ako diváci. Zvládli sme i finančnú záťaž sobotňajšieho Dňa národnostných menšín JMK, pre ktorý sme pripravili kvíz o Slovensku, doplňovačky, omaľovánky slovenských hradov a zámkov, skladačky a krížovky. Pripravené boli i malé odmeny od sladkých až po papierové. Naša perníkárka Eva nápiekla krásne zdobené perníky. Obec Slovákovi v Brne na pódiu reprezentoval heligonkár Karel Džupina. Vďační sme boli i za odmeny od mesta Brna, ktoré pre nás získal predseda Výboru pre národnostné menšiny Marek Fišer.

Program Babylonfestu a Deň národnostných menšín bol bohatý a celkové zaujímavý, len to počasie mohlo byť trochu teplejšie.

babylonfest
DNY BRNĚNSKÝCH NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN
13. – 18. září 2021

13. 9. 18:00 kávařna Spolek / Orli 22
BESEDA „ŽIJÍ MEZI NÁMI“

14. 9. 17:00 park Lužánky
SÁZENÍ STROMŮ NÁRODŮ

15. 9. 18:00 kávařna Spolek / Orli 22
PUB KVIZ

16. 9. 17:00 Viet Palace / Olomoucká 63
HUDEBNĚ LITERÁRNÍ DÍLNA O VIETNAMU

17. 9. 19:00 Konzervatoř Brno / Lužánecká 14
KONCERT PODOBY HUDBY

18. 9. 11:00 Park Lužánky
DEN NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN Jihomoravského kraje

18. 9. 19:00 Park Lužánky
CIMBAL CLASSIK

18. 9. 20:00 Park Lužánky
MARTHA A TENA ELEFTERIADU

vstup volný

Partners: LUŽANŮV, konzervatoř, and others.

▼ Sadenie stromov

▲ Športové odpoľudnie, bowling, družstvo Obce Slovákov v Brne

▲ Z programu vietnamskej menšiny

▲ Naši členovia na vietnamskom večere

▲ Deň národnostných menšín, stánok OS v Brne

▲ Žijú medzi nami

▲ Deti doplňovali, lúštili, maľovali

▲ Karel Džupina

▼ Marta a Thena

Tvorivé dielne

Začínali sme šikovnými ručičkami hlavne pre deti a teraz sme otvorení všetkým generáciám. Dokonca by som mohla tvrdiť, že sme inšpirovali aj iné organizácie.

To však vôbec nevadí, lebo tvorenie sa stalo práve v týchto dvoch koronavírusových rokoch príjemným sprestrením času nielen v našej klubovni, ale aj v mnohých domácnostiach. Svedčia o tom aj tvorivé záľuby našich členiek, ktoré sa neboja sadnúť si k šijaciemu stroju a šiť, keď boli treba rúška, aby sa dostali k potrebným. Potom je treba zabaviť sa aj len pre radosť a zasa šiť len pre radosť, tu pre kamarátku, tu pre rodinu a vznikajú z toho krásne veci hodiace sa do tašky, na okuliare, na kozmetiku či lieky, mobil, obal na knihu alebo parádnu

kabelku. Každý sme si našli nejakú tú záľubu. Niektorí tvoria z papiera rôzneho druhu. Iní zasa nazbierajú šišky, gaštany, orechy, machovku, čečinu a iné prírodniny, pridajú k tomu niečo ligotavé, mašličku a krásna ozdoba je na svete. Poteší nás v klubovni ale i doma.

V tomto roku nám utiekli len dvoje dielne, jarné a veľkonočné perníky. Potom sme sa už nenechali odradiť žiadnymi vírusmi a stihli sme medzi epidémiami letné a jesenné aranžovanie, aj vianočné zdobenie perníkov a vianočnú výzdobu.

A tu sa pozrite, ako sme sa všetci snažili, mladí i starší, detičky s mamičkami alebo babičkami a dokonca aj jeden muž. Takže máme stále šikovné ručičky...

▼ Letné aranžovanie

▼ Jesenné tvorenie v plnom prúde

▲ Vianočné tvorenie

▲ Zdobenie perníkov 2021

▲ ... a to sú naše malé dielka a takmer všetci tí, ktorí tvorili.

Zájmy našich členov

S mnohými našimi členmi sa poznáme viac ako dve desaťročia, s inými o niečo kratšie, ale každý z nich nás dokáže vždy niečím prekvapiť. Obzvlášť v dobe koronavírusu sme častejšie siahali po ručných prácach, tvorení z rozličných materiálov a iných podobných zábavách. Len tak náhodou sme sa dozvedeli, čo napríklad vyrába respektíve šije Vlad'ka Svobodová pre radosť svoju i svojich priateľiek. Sú to rôzne obaly na okuliare, mobily, na koz-

metiku, ale aj kabelky. Nie je to úplne jednoduché, avšak treba mať trochu fantázie, zručnosti, zmyslu pre farby, šijací stroj a hodne trpezlivosti. Prúžok k prúžku a je to zrazu pekná užitočná vecička. Pozrite sa na ne vo fotogalérii.

Pani Svobodová asi nie je sama, ktorá vytvára pekné a praktické veci. Časom sa určite dozvieme i o ďalších členoch so zaujímavými záľubami.

▲ Výrobky Vlad'ky Svobodovej

▲ Pohľad na Blansko

Blansko je okresné mesto v Juhomoravskom kraji. Leží v údolí rieky Svitavy asi 20 km severne od Brna, na rozhraní Dražanské a Českomoravské vrchoviny. Má približne 20 tisíc obyvateľov.

Mnoho archeologických nálezov svedčí už o osídlení v praveku. Pôvodne Blansko vzniklo ako osada v miestach dnešného Starého Blanska na pravom brehu Svitavy, pozdĺž ktorej viedla významná obchodná cesta z Podunajska do Čiech.

Prvé písomné zmienky sa objavili už v Letopise kánovníka Vyšehradského, Kosmovho pokračovateľa a vzťahuje sa k udalosti z roku 1136, kedy prebiehal ostrý majetkový a politický spor medzi olomouckým biskupom Jindřichom Zdíkom a brnianskym údelným kniežaťom Vratislavom o právo vystať v Blansku nový kostol. Spor skončilo až rozhodnutie pražského kniežata Soběslava, ktorý dal za pravdu biskupovi, a tak mohol J. Zdík nový kostol dostavať a vysvätiť. Blansko sa stalo súčasťou olomouckých biskupských statkov.

Od konca 14. storočia sa objavujú správy o tzv. manskom dvore na ľavom brehu Svitavy. Okolo tohto dvora, stojaceho približne v miestach dnešného zámku, postupne vyrastala osada Nové Blansko. Obe časti sa správne a ekonomicky vyvíjali samostatne až do roku 1526. Koncom 16. storočia sa Blansko dostalo do rúk rodu Žalkovských z Žalkovic. Matyáš Žalkovský ho povýšil na

mestečko a jeho syn Jan prestaval na prelome 16. a 17. storočia pôvodné gotické opevnené sídlo na renesančný zámok.

Od konca 17. storočia vlastnil blanianske panstvo sliezsky rod grófov Gellhornov, ktorý tu založil železiarsku výrobu. V tejto tradícii pokračoval rod Salm-Reifferscheidt, ktorý kúpil blanianske panstvo v roku 1766 a patrilo im až do roku 1945. Posledným vlastníkom železiarní bola pražská firma Breitfield-Daněk.

Zásadný význam pre rozvoj Blanska mala výstavba železničnej trate Brno – Česká Třebová – Praha, ktorú stavala v rokoch 1843 – 1849 talianska firma Tallachini. Tunely postavené talianskymi robotníkmi sa používajú dodnes. Prvá polovina 19. storočia patrila vôbec k rozkvetu železiarstva a výrobe umeleckej liatiny.

V tej dobe sa v Blansku rýchlo prebúdza aj národný a kultúrny život. V roku 1862 vznikol napr. čitateľský a spevácky zbor Rastislav, ktorý tam existuje dodnes.

Dekrétom cisára Františka Jozefa I. z roku 1905 bolo Blansko povýšené na mesto. V tom istom roku bol spísaný aj pamätný list, ktorý popisuje pomery v Blansku, stav priemyslu, školstva, spolkov a pod.

Blansko sa ešte pred prvou svetovou vojnou stalo vyhľadávaným turistickým miestom a to hlavne vďaka objavom Dr. Jindřicha Wankela a profesora Karla Absolóna. Tento trend ešte zosilnel pokračujúcimi výskumami a ďalším sprístupňovaním jaskýň Moravského krasu po vzniku Československej republiky. Prístupnosť železničnej trate Brno – Česká Třebová umožnila Blansku stať sa pre turistov východiskom do oblasti Moravského krasu a je nazývané „bránou Moravského krasu“. Toto slovné spojenie si dalo Blansko v roku 2009 zaregistrovať ako ochrannú známku. Moravský kras bol už v roku 1956 vyhlásený chránenou krajinnou oblasťou.

Druhá svetová vojna rozvoj mesta násilne prerušila, avšak skoro po jej skončení sa Blansko z následkov okupácie spamätalo a v roku 1949 sa stalo okresným

▲ Turbína vyrobená v blanianských železiarňach na prelome 19. a 20. storočia. Slúžila vo vodárni v Pisárkách (Brno). Vyraďená 1967.

mestom. Doba 60.–80. rokov 20. storočia sa stala obdobím rýchleho, niekedy až unáhleného, rastu mesta. Blansko sa v tej dobe stáva doslova synonymom centra strojárenského priemyslu so všetkým pozitívnym i negatívnym, čo k tomuto pojmu patrí. Vznikli nové priemyslové podniky, ktoré svoje výrobky vyvážali do celého sveta. V meste vyrástli nové sídliská, základné a stredné školy, ako aj občianska vybavenosť. Dôsledkom toho bol prudký nárast obyvateľstva. Od roku 2003 je obcou s rozšírenou pôsobnosťou. Mesto je tiež sídlom rady štátnych inštitúcií a v jeho priemyslovej tradícii pokračujú i dnes podniky produkujúce širokú škálu výrobkov od vodných turbín až po motocykle. Mesto si dodnes zachovalo priemyslový charakter, aj keď jeho význam pre zamestnanosť v okrese poklesol.

Zdroje: Oficiálne stránky mesta Blanska, Wikipédia.cz, Wikimedia Commons

◀ Socha Vulkán, liatinová figurálna plastika vyrobená v roku 1928 v starej hute (pri správnej budove ČKD)

▼ Socha Marsa

▲ Zámok v Blansku

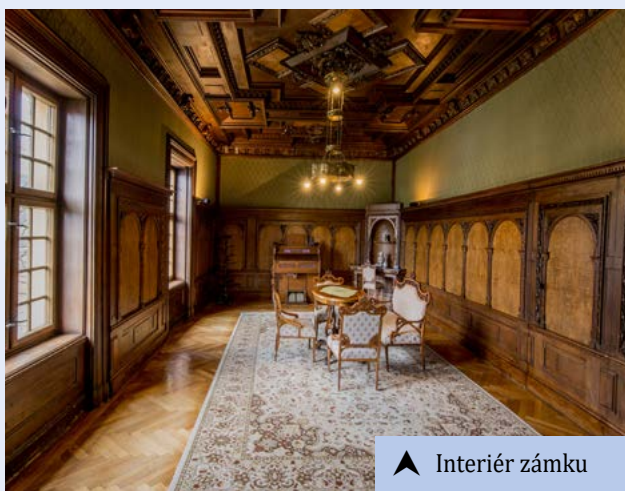
▲ Nádvorie zámku

▲ Klamova huta

▲ Figurálna umelecká liatina na zámku

▲ Interiér zámku

V pivovare

Dlhšiu dobu sme plánovali exkurziu do brnianskeho pivovaru Starobrno. Podarilo sa nám splniť si toto želanie tesne pred ďalšou vlnou koronavírusu. Skupinka bola tak akurát na zaujímavú prehliadku, kde si môžeme všetko nielen popozerať, ale i ochutnať.

Dejiny varenia piva sú staré skoro ako ľudstvo. Ale do takého štúdia varenia piva sa nedáme. Dôležitejšie sú pre nás naše miestne informácie a zaujímavosti. České pivo bolo veľmi dobre známe už v 13. a 14. storočí svojou vysokou kvalitou a v Bavorsku bolo dokonca čapované za dvojnásobnú cenu. V nemeckých krajinách v 15. a 16. storočí prispelo aj ku kvalite varenia piva. Ku kvalitným a chýrnym pivám patrilo pivo litoměřické, turnovské, olomoucké a rakovnické. V tých dobách vznikli u nás už i akési spisy o technickom vedení pivovaru.

A ako to bolo s pivom v Brne?

Pivo sa v Brne varilo odnepamäti, obvykle podomácky a z rôznych surovín. Od 12. storočia sa varenie piva stá-

▲ F. Ondřej Poupě

va výsadou miest a je viazané iba na určité domy, tzv. domy právovárečné. S týmto privilégiom súviselo i právo mliečové (mlíu od mesta nesmel nikto pivo variť ani čapovať).

Právo variť pivo udelil mestu Brno kráľ Václav I. v roku 1243. Roku 1323 založila na Starom Brne kráľovna Eliška Rejčka cisterciácky kláštor, pri ktorom už o dva roky stál aj pivovar. Nespokojnosť s kvalitou piva bola v Brne príčinou aj zostavenia prvého cechového poriadku v roku 1353, ktorý okrem práv a povinností predpi-

suje spotrebu surovín na várky.

K významným mliečnikom rozvoja pivovaru patrila koniec 18. storočia. Prispel k tomu sládok František Ondřej Poppe. V roku 1798 vyhral konkurz na sládka v mestskom pivovare v Brne. Tu prežil svoje najlepšie roky a vďaka nemu sa zvyšovala kvalita piva ako aj príjmy pivovaru. Založil tu aj prvú pivovarnícku školu na svete. Je známy ako priekopník a zakladateľ modernej výroby piva. Dá sa povedať, že bol priamo zakladateľom českého odborného pivovarníctva. Zaujímal sa o kvasnú chémiu a bol aj konštruktérom

▲ Naši členovia pred pivovarom

pivnej váhy. V roku 1801 vydal prvú českú učebnicu o pivovarníctve - Počátkové základního naučení o vaření piva.

Pivovar v priebehu stáročí menil majiteľov. Poslednými majiteľmi kláštorného pivovaru boli Josef Mandel a Hermann Hayek. Tí sa rozhodli v roku 1872 pristaviť nové budovy k pôvodnému areálu a tým aj výrazne zvýšiť výrobu. Stará budova potom slúžila už len ako sladovňa. Pivo, ktoré sa tu varilo, bolo už od počiatku známe ako „starobrnenské“.

Roku 1943 sa stal súkromný pivovar akciovou spoločnosťou pod menom První brněnský akciový pivo-

var a moravská sladovna. V roku 1945 bol znárodnený a začlenený do Středomoravských pivovarů n.p.

Moderná história pivovaru sa píše od roku 1992. Starobrnno bolo premenené na akciovú spoločnosť. V roku 1994 ho odkúpila rakúska spoločnosť BBAG a od roku 2003 patrí pivovar do holandskej skupiny Heineken Group.

Zdroje: Wikipedia, Wikimedia Commons, Pivovar Starobrnno

▼ Ochutnávka piva

▲ Brno, Hlinky, parná električka pred pivovarom (medzi 1896 a 1900)

► F. O. Poupe, plaketa, Starobrněnská 22, Brno-střed

Maďarský večer

Aj cez snahy koronavírusovej pandémie zastaviť spoločenský život v moravskej metropole sa nepodarilo. Národnostné menšiny žijú naďalej svojim aktívnym spoločenským životom. Dôkazom sú dni Maďarskej kultúry a ich vyvrcholenie spoločenským večerom, ktorý sa konal v útulných priestoroch kultúrneho domu Rubín. Atmosféra bola skvelá, vďaka pochopeniu maďarských priateľov sme neboli v cudzom prostredí a vždy nám informácie prekladali do zrozumiteľného jazyka. A tak sme sa dozvedeli, že večer bude sprevádzať hudobná skupina, ktorá hraje svingové skladby prevažne z maďarských filmov, ale

aj amerických a iných. No a u hudby nevádi v akom jazyku je text. A aj vďaka tomu sme sa dokonale bavili, dokonca vzhľadom k malému počtu účastníkov boli povolené aj tance. Na jednu stranu je škoda, že sa viac príslušníkov národnostných menšín, vrátane tej slovenskej, nezúčastnilo, ale o to viac miesta bolo na parkete. Nehľadiac na nové tváre a nové kontakty, ktoré sa počas večera nadviazali.

Večer bol korunovaný skromnou tombolou a skvostnou večerou. Sme radi, že sme mohli tam byť a reprezentovať našu Obec.

Javorovi

Vianočné stretnutie

▲ Vianočné stretnutie

Ako každý rok, ani tento nebol výnimkou a členovia Obce sa zišli aby spoločne oslávili blížiacu sa Vianoce a taktiež koniec roku. Ako býva dobrým pravidlom stretnutí členov, aj tento krát malo stretnutie aj ďalší podtext, či skôr kultúrnu časť, v ktorej sme si pripomenuli sté výročie slovenského filmu. Vďaka našej predsedníčke, pani Gušťaříkovej, prezentácia tohto významného výročia bola vyčerpávajúca, s ukázkami prvých diel slovenských činovníkov, s fotodokumentáciou tak, že každý si odniesol krásne dojmy a v neposlednej rade aj znalosti z histórie. Videli sme ukážky prvého Jánošíka s Theodorom Pištěkom aj druhú verziu s Paľom Bielikom. Dozvedeli sme sa o aktivitách amerických Slovákov, ktorí ako my, nezabudli na svoju domovinu a snažili sa zostať s ňou v kontakte.

No a po tomto zaujímavom úvode už nasledovala naozajstná vianočná besiedka v prostredí, ktoré bolo týždeň predtým vyzdobené vianočnou dekoráciou v rámci akcie vianočné dielničky. Nasledovala chutná večera a už nič nebránilo zúčastneným, aby sa rozprúdil živý hovor, hlavne o chystaných sviatkoch, ktorá gazdinka už čo napiekla, prišlo aj na spomienky akcií uplynulého roku. Aj keď vekový priemer členov sa nám nedarí znižovať náborom nových členov, OS je stále aktívna, plná plánov do budúcnosti, aj keď doba je nevyspytateľná, ale tomu sa dá len prispôbiť.

Stanislav Javora

Podakovanie

Za finančnú podporu našej činnosti ďakujeme Juhomoravskému kraju, Štatutárnemu mestu Brno a Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí.

Za obetavý prístup k menšinám ďakujeme Ondřejovi Fišerovi, koordinátorovi pre národnostné menšiny pri JMK a Mgr. Tomášovi Jurčíkovi, poradcovi pre národnostné menšiny pri MMB.

▼ Anna Suparičová, 6. B

▲ Natália Wilksová, 7. C

▼ Linda Jursová, 8. C

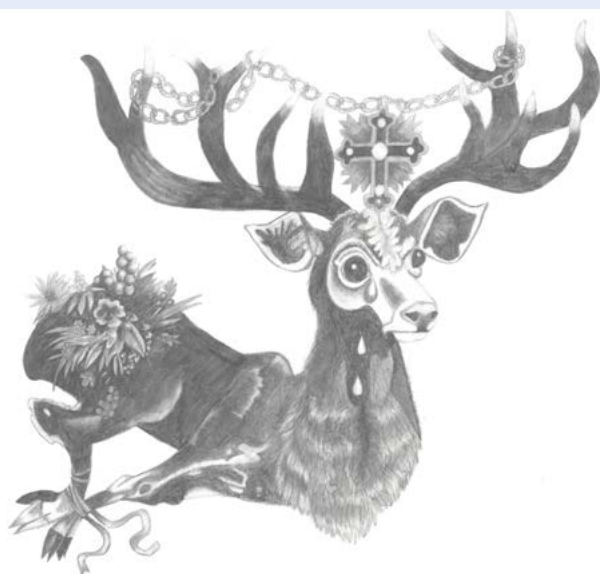
▲ Lucie Čížiková, 7. B

▲ Andrea Křivánková, 6. A

▲ Laura Sedláková, 7. D

▲ Nikol Hudcová, 7. B

Bulletin Obce Slovákov v Brně 2021 pripravili:

Mgr. Judita Guštaříková
RNDr. Eva Fojtíková
Ing. Stanislav Javora

Foto:
Ing. Peter Guštařík
Mgr. Judita Guštaříková
RNDr. Eva Fojtíková
Vladimíra Svobodová
Wikipedia Commons
(pokiaľ nie je uvedené inak)

Nájdete nás:

Obec Slovákov v Brně

Křenová 67, 602 00 Brno, číslo dverí 210, první poschodí
O akciích pravidelně členov informujeme prostřednictvím pozvánok zasielaných poštou
alebo e-mailom a na webových stránkách.

Klub OS v Brně je přístupný poslední úterok v měsíci od 15:30 do 17:30, Brno,
Křenová 67 (číslo dverí 210, první poschodí).

e-mail: osbrno@volny.cz
Webové stránky: www.slovaci-brno.cz
Facebook: [www.facebook.com/Obec SlovakovvBrne](https://www.facebook.com/Obec-SlovakovvBrne)

Bulletin vznikol za podpory
Juhomoravského kraja, Štatutárneho mesta Brna a Úradu
pre Slovákov žijúcich v zahraničí

NEPREDÁJNÉ!

jihomoravský kraj

